SVOBODNA SLOVENIJA

AÑO XXXV (29)
Štev. No. 44

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES
4. novembra 1976

Veličastna proslava slovenskega narodnega praznika in dneva slovenske zastave

ŠIRINA SLOVENSKE TRAGEDIJE

MISLI IZ GOVORA MILOŠA STARETA

Ko sem vam lani govoril ob tem narodnem prazniku, sem vam podal nekako bilanco življenja in delovanja slovenske politične emigracije v 30 letih. Ugotovil sem, da je bila bilanca zelo dobra, v nekaterih panogah naravnost odlična. Ob pogledu nazaj ob 30-letnici je slovenska politična emigracija dokazala svojo neuničljivo življenjsko silo.

Danes bi vam poudaril, da je poleg kulturne, prosvetne, vzgojne, gospodarske rasti in drugega ustvarjanja slovenska politična emigracija izpolnila tudi svoje politično poslanstvo. Nar. odbor za Slovenijo je kljub težavam, ki si jih marsikdo od vas ne zaveda, z napori posameznikov in celotnega Narodnega odbora storil vse, kar je mogel za lepšo bodočnost slovenskega naroda. To delo je težko. Kdor prevzame nase odgovornost, mora delati z razumom in računati s stvarnostjo. Če je ta še tako kruta, mora zatreti čustva, srčne želje in delati le samo z razumom. Slovenski problem in problem Jugoslavije nista enostavna. Večnarodna država in preteklost — neugodna za sožitje zlasti srbskega in hrvaškega naroda. Toda prizadevali smo si in si bomo, da bi tudi to ne bila ovira, da pride čas, ko bodo predstavniki slovenskega, hrvaškega in srbskega naroda ter drugih narodov Jugoslavije sedli za skupno mizo in se dogovorili. Dogovor ali sporazum more, kot smo povedali v slovenski formuli Narodnega odbora za Slovenijo pred 15 leti, brez sovraštva, brez obračunavanja zaradi bremen preteklosti rešiti usodo vseh teh narodov.

Brali ste, da je pok. voditelj hrvaške kmečke stranke dr. Vladko Maček, ki je bil velik Hrvat in velik realist, zapisal: „Jaz sem toliko previden, da se ves čas bivanja v emigraciji nisem nikoli izjavil niti za ohranitev, niti za razpad Jugoslavije. Za slednje se ne bom izjavil, ker ne vidim niti meglenih obrisov, kaj bi od razbite Jugoslavije pripadlo Srbom, kaj Madžarom, kaj Lahom in kaj bi navsezadnje ostalo nam Hrvatom."

V zadnjem času, ko postaja napetost v svetu več kot neugodna za nas, ko se strasti med narodi Jugoslavije še niso polegle, sem z velikim zadoščenjem bral zadnji članek pred kratkim umrlega predsednika Hrvatskega Narodnega odbora — vieća, dr. Vujice. Računal je z realnostjo in zadel v najtrši kamen spora med Hrvati in Srbi — razmejitev med obema narodoma, med obema republikama. Kot Bosanec je dopustil možnost, naj bi Bosna in Hercegovina ostala samostojna država. Šel je isto pot, kakor jo je nakazala Slovenska formula pred 15. leti. V jedru je načel rešitev spora med Srbi in Hrvati. Računal je z realnostjo, pa je pri lastnih ljudeh doživel napade, očitke in celo grožnje. To je pri tistih, ki hočejo voditi politiko s čustvi, ne pa z razumom.

Z zadoščenjem beremo izjave Srbov, ko svarijo tiste, ki hočejo z noži in revolverji postavljali meje med Srbi in Hrvati in po tej poti ustvarjati srbsko in hrvaško narodno državo. Dovolj je krvi, jih rotijo.

Naše delo in naš program, ki smo ga izoblikovali, temeljita na izhodiščni ideji lastne slovenske državnosti, katero si vsi želimo. Vendar pa mora danes vsak, ki nosi odgovornost, delati programe v okviru realnosti v Jugoslaviji in v okviru realnosti svetovnih političnih zapletov med velesilami in s pogledom na evropske države, ki ne kažejo naklonjenosti slovenskemu in jugoslovanskemu problemu.

Program, ki ga je izoblikoval Narodni odbor za Slovenijo je bil dobro sprejet ne samo pri večini Slovencev v zdomstvu, ampak tudi pri mnogih Hrvatih in Srbih. Pa tudi v domovini pri tistih, ki so ostali zvesti načelom svobode in političnega pluralizma.

Danes je v svetu stvarnost tako kruta, tako težka za bodočnost narodov v Jugoslaviji, da moramo delati tako, kot sem že nekoč povedal v prispodobi: delati moramo kot plezavec, ki se dviga po strmi steni, da bo dosegel vrh. Nevarna je pot; v skalo si seka stopinjo za stopinjo. Ko pa vidi, da prihaja neurje, tedaj se skloni v zaklon in čaka, da neurje mine. Nato spet seka nove stopinje v steno in končno po napornem in previdnem dviganju doseže svoj cilj.

Da je bodočnost narodov Jugoslavije več kot negotova, so potrdili tudi tisti, od katerih tega nismo pričakovali. Doslej smo vedeli, kaj je prava svoboda; poznali smo socialistično laži-svobodo in poznamo komunistično svobodo. Nismo pa slutili, da je predsednik najmogočnejše svobodne države na svetu sposoben trditi, da je Poljska svobodna in da je Madžarska svobodna, ko je prav letos minilo 20 let, ko so sovjetski tanki v Budimpešti gazili množice mož in fantov, žena in mater, ki so se z golimi rokami borili za svobodo...

Njegov tekmec za predsedniško mesto pa je na vprašanje, ali bo Jugoslavijo po Titovi smrti zasedla Sovjetska zveza, odgovoril hladno, računarsko: Amerika ne bo ničesar storila, če Sovjeti zasedejo Jugoslavijo. Pozneje je na vprašanje časnikarja izjavil, da bi se zasedbi uprla le, če bi bilo to v interesu Severne Amerike. Če to ne bo v njenem interesu, ne bodo ZDA storile ničesar in bo tudi naša domovina deležna poljske in madžarske svobode. To je realnost, kruta realnost v sedanjem svetu.

Naj odgovorim na vprašanje, zakaj smo Slovenci uspeli in dosegli zmagoslavje 29. oktobra 1918, ko smo svobodo zadihali. Zato, ker se je ves slovenski narod združil in duhovno povezal. Zato, ker se je uprl avstrijski načrtni delitvi slovenskega ozemlja na Koroško, Štajersko, Kranjsko, Primorsko, Tržaško in Istro. Kljub teritorialni razdelitvi je šel slovenski narod duhovno povezan in enoten za svojim, za tisto dobo edino realnem ciljem, ki sta ga kazala dr. Ev. Krek in dr. Anton Korošec: Svoboda v povezavi s Hrvati in Srbi.

Danes igra vlogo Avstrije komunistična partija. Tudi ona se poslužuje iste taktike: duhovno nas je razdelila in razklala. Ta delitev ima izvor v dobi okupacije in revolucije. Tedaj smo bili vsi Slovenci, v domovini kakor v zamejstvu odločni nasprotniki nacizma in fašizma. V Sloveniji smo se takoj pripravljali na upor proti okupatorju, brez razlike mišljenja, razen komunistov, ki so bili tedaj prijatelji in zavezniki nacistov. Ko je nacistični okupator zapiral in preganjal vplivne Slovence in jih množično izseljeval iz naše Gorenjske in štajerske, mi je ciničnо rekel komunist, znanec iz univerze: prav je, da to delajo, vsaj nam ne bo treba. Po 22. juniju so komunisti onemogočili priprave za množični odpor proti nacizmu s tem, da so začeli revolucijo in koncem leta 1941 proglasili za zločin, ki se kaznuje s smrtjo, vsak odpor proti fašizmu in nacizmu, ki ni pod vodstvom partije. Tako smo doživeli revolucijo in protirevolucijo z vsemi strahotnimi posledicami, katerih tragičen višek je bil pokol 12.000 mož slovenske narodne vojske.

Tudi koroški Slovenci so se uprli nacizmu; uhajali so iz nemške vojske in šli v gozdove kot narodnjaki brez rdeče zvezde, brez srpa in kladiva, da se upro nacizmu.

Pa se je komunizem prilepil na boj koroških Slovencev proti nacizmu in ga speljal v boj za interese komunistične partije. Posledice niso izostale in danes koroški Slovenci, zatirani od Avstrije v trdem boju za obstanek, pričakujejo, da jim bo v tem obupnem boju za narodne pravice pomagal slovenski ali jugoslovanski komunistični režim. Komunizem ni še nikdar in nikjer na svetu reševal narodnosti, ampak je vse njegovo delo usmerjeno le v širjenje vpliva komunistične partije.

Danes voditelji koroških Slovencev, ki imajo dve predstavniški organizaciji, hodijo prosit pomoč v Ljubljano in Beograd, da bi jim pomagala v boju proti avstrijskim šovinistom, ki hočejo zatreti slovenski življ na Koroškem. Razen bobnečih protestov komunističnega režima niso dosegli ničesar in prihajajo nazaj na Koroško praznih rok. Predsednik, na krščanskih temeljih ustanovljenega Narodnega sveta je bil skozi desetletja in desetletja nesporen voditelj koroških Slovencev v boju za njih narodne pravice. Njegovo ime so vsi koroški Slovenci brez razlike svetovnega nazora izgovarjali s spoštovanjem, ki ga je resnično zaslužil. Pretreslo pa nas je, ko smo pred par dnevi brali, da je Tito odlikoval tega častitljivega gospoda z visokim komunističnim odlikovanjem za „posebne zasluge pri združevanju koroških Slovencevcev in njihovem povezovanju z matično deželo..." O njegovem boju za ohranitev narodnosti — niti besede. Nič ne očitam spoštovanja vrednemu možu. Ne spoštuje ga pa tisti, ki mu je to odlikovanje posredoval. O žalostnem pojavu predsednika levičarske organizacije Slovencev na Koroškem ni izgubljati besed v zvezi z narodnostnim bojem koroških Slovencev. Kakšne cilje zasleduje, je dokazal pri zadnjih volitvah, ko so koroški Slovenci z lastnim kandidatom, z lastno listo hoteli pokazati svojo moč. Pa je ta komunistični predstavnik pozval Slovence, naj ne volijo slovenskega kandidata, ampak kandidata avstrijske komunistične partije, ki je najmanjši ščepec v avstrijskem političnem življenju. Ali naj ta rešuje slovenski narodni problem na Koroškem?

Poglejmo našo junaško Primorsko. Debele knjige bi lahko napisali, kako junaški je bil odpor primorskih Slovencev skozi desetletja proti laškemu fašizmu. Trideset tisoč prič se je naselilo samo v Argentini, ko jih je fašizem preganjal. Tudi med drugo svetovno vojno so primorski Slovenci spontano začeli oborožen odpor proti fašizmu. K temu odporu jih je gnala slovenska narodna zavest in so bili pripravljeni žrtvovati svoje življenje, toda brez srpa in kladiva in brez rdeče zvezde. Pa so se utihotapili v ta boj komunisti in Vojko — vodja odpora — je moral umreti, ker ni sprejel komunističnih simbolov. Tako je bil ohromljen odpor primorskih Slovencev proti fašizmu, ker so mu nadeli simbol srpa in kladiva z rdečo zvezdo.

Ko danes prebiramo dela izredno sposobnih kulturnih ustvarjalcev slovenske Primorske — tam izdajajo revijo, v kateri pišejo s tako ostrino proti ljubljanskemu totalitarnemu režimu, ki zatira svobodo duha in temeljne človeške pravice, da bi jim človek čestital. Politična emigracija pa jim je nekaj neprijetnega, da ne rečem hujše besede. Z 12.000 pomorjenimi slovenskimi borci za svobodo proti komunističnemu nasilju, ne vedo kaj početi. Rad bi jih vprašal: vi intelektualci, ki danes bijete boj proti komunističnemu nasilju v Sloveniji, ali se ne zavedate, da smo mi ta boj bojevali že pred vami med drugo svetovno vojno? Žrtvovali smo deset tisoče življenj, da bi nasilja, ki ga vi danes napadate, v Sloveniji ne bilo. Danes bi zamejski Slovenci eni in drugi iz matične domovine dobili drugačno oporo v svojem boju za obstanek, ko bi zaslepljeni zmagovalci druge svetovne vojne ne izročili s pomočjo Sovjetske vojske cele Jugoslavije komunistični diktaturi. Tudi to dejstvo spada v današnjo slovensko tragiko, ko primorski Slovenec noče doumeti, da je bila v Sloveniji revolucija, da je bila protirevolucija, da je bil osvobodilni boj komunistov le farsa, in je danes samo še strohnjeni mit. Ob 30-letnici komunisti niso postavili spomenika osvobodilnemu boju, ampak revoluciji. In slovenski intelektualci v Primorju ne verjamejo niti Titu, ko je priznal, da je bil med vojno njegov glavni cilj revolucija in ne boj za osvoboditev.

Tako vidimo zopet del naroda, ki se noče odzvati klicu današnje slovenske stvarnosti po duhovnem zedinjenju vseh Slovencev, kakor so bili združeni in povezani naši predniki, ki so ustvarili prvič 29. oktober.

Cankar je nekje napisal: Živimo v areni življenja. Res je. Vsi Slovenci smo danes v areni življenja in zgodovina bo sodila vsakega Slovenca kjerkoli prebiva, predvsem pa če noče doumeti sedanje tragične stvarnosti slovenskega naroda.

V naši emigraciji večkrat slišimo kritiziranje vodstva. Postavljajo trditve, da vodstva ni. Vse mogoče stvari lahko beremo od nerazsodnih posameznikov. Tudi v neslovenskih listih pišejo nekateri Slovenci za našo emigracijo ponižujoče članke. Dragi prijatej, ki to delaš: samo eno pot imaš, če hočeš delati dobro. Če pri Narodnem odboru česa ne razumeš, ali meniš, da ni kaj prav, ali si v dvomih, pridi, približaj se, pogovorimo se. Sprejmi delo in tudi odgovornost. To je danes edina pot, druge ni.

Če pa nimaš moči v sebi, da bi premagal samega sebe, pomisli na 12.000 pomorjenih junakov slovenske narodne vojske. Spremljaj jih v duhu od Vetrinja na Koroškem do jam v katere so padali. Dobil boš moči, da se boš osvestil, prijel za delo, prevzel odgovornost in doprinesel svoj delež k prizadevanju, da bi slovenska politična emigracija neutrudno vztrajala v delu za duhovno povezavo vsega slovenskega naroda. Le tako povezan bo zmagal v svojem trdem boju za obstanek in svobodo.

Proslava 29. oktobra, dneva slovenske zastave in počastitev Ivana Cankarja

Že desetletja se zbiramo Slovenci v zdomstvu, da proslavimo naš narodni praznik 29. oktober kot spomin na dan, ko je slovenski narod po izgubi veličastne staroslovenske gosposvetske svobode pretrgal tisočletno pasivno tradicijo podjarmljenega naroda in odvrgel od sebe šeststoletno zatiranje avstrijskih Nemcev l. 1918. To je velik prelomni dan v slovenski zgodovini, vreden spominjanja, tudi če odslej ni bilo vse tako, kakor bi si želeli. Ta dan je bil odslej slovenski narodni praznik, tudi če ga je na zunaj zamenjal uradni jugoslovanski državni dan 1. decembra. Že pred drugo svetovno vojno in med okupacijo in vse poslej je 29. oktober izražal simbolno, kar je bil: svobodo in neodvisnost ter težnjo v slovensko državnost, da bi Slovenec bil „na svoji zemlji svoj gospod." To je temeljna ideja tega dne, ki je nam v zdomstvu svet spomin in izhodišče vsega našega dela za narod v zdomstvu kakor tudi doma.

Svoboda in državnost! V začetku naše novejše zgodovine je torej bil in je tudi za bodočnost 29. oktober, pa čeprav so ga v domovini zavrgli in začenjajo novo „štetje" s „komunistično okupacijo."

In temu prazniku svobode in državnosti so zdomci pridružili pred leti še praznik **slovenske zastave**, ki naj poleg svobode in državnosti simbolizira tudi našo **etično nedeljivost**, naše od Boga dano duhovno slovenstvo. Bog nam je dal svojo posebnost, da smo se rodili kot Slovenci in Njemu smo odgovorni za svojo notranjo duhovno podobo. In simbol tega je slovenska zastava belo-modro-rdeča, kakor so jo ustvarili naši dedje v l. 1848 in ki odslej vse rodove spremlja v boju za zedinjeno slovenstvo. Zato je rdeča zvezda na njej samo znamenje trenutnega bežnega režima, ki narod deli v frakcije, namesto da ga združuje, in je madež na zastavi, ki predstavlja najglobljo bitnost vseh Slovencev „v krvi in duhu." Zastava slave!

Slovensko politično svobodo, težnjo v državnost in etnično zastavo proslavljamo na teh že tradicionalnih slovesnostih, ki je letos padla na 30. oktober v Slovenski hiši v Buenos Airesu.

Kakor slednje leto, smo se tudi letos zbrali najprej v cerkvi Marije Pomagaj k zahvalni in prošnji sveti daritvi. To smo darovali kot zahvalo za vse delo, ki so ga mogli opraviti naši narodni delavci v vseh panogah udejstvovanja v korist naroda; pa kot prošnjo za božjo pomoč pri nadaljevanju tega dela med nami. V polni cerkvi, ki je posvečena „žrtvam vojne, okupacije, revolucije in pregnanstva", je imel cerkveni govor msgr. Anton Orehar, direktor slovenskega dušnega pastirstva, v katerem je med drugim rekel:

CERKVENI GOVOR MSGR. OREHARJA

Ob pogrebu pok. dr. A. Korošca je škof dr. Rožman rekel: Rajni je bil do skrajnosti nesebičen, ko se je žrtvoval za druge in delil, medtem ko za sebe ni hotel jemati in nikdar se ni izneveril idealu katoliškega duhovnika.

Za naše življenje si ob tej priliki vzemimo za nauk, da ostanemo zvesti Bogu. Zaradi sprejema božje resnice smo odklonili brezboštvo komunizma in zaradi mnogih molitev ter milosti smo to zmogli storiti. Prav ta zvestoba Bogu nas bo ohranila osebno in kot skupnost v bodoče.

Potrebno je resno vzgajanje v resnici pri sebi in drugih ter mnogo molitve, po kateri bomo prejemali milosti stanovitnosti. Časi niso in ne bodo rožnati, ali Jezus nam pravi: „Zaupajte, jaz sem svet premagal."

Naše življenje pa je tudi reševanje drugih. Današnji dan ne slavimo javnih delavcev ker so bili vitezi ali baroni, temveč ker so se znali žrtvovati desetletja za druge. Tudi mi ne štejmo ne ur ne denarja niti ne čakajmo časti ali zahvale, temveč v vsej ljubezni žrtvujmo svoje sile reševanju naših bližnjih za ohranitev duhovnega zdravja naše skupnosti.

Po sv. maši so se začeli udeleženci zbirati v veliki dvorani k proslavi, zvezani z družabno večerjo. Ni ta slovesnost zamišljena kot množična proslava tisočev, ker je vezana na gostinski prostor, ampak je bolj proslava naših javnih delavcev, kot so odborniki slovenskih domov, organizacij in ustanov, slovenski dušni pastirji, vzgojitelji naše mladine, kulturni ustvarjavci in predavatelji v naših organizacijah, člani slovenske organizirane skupnosti itd., katerih vsakdo v naši slovenski skupnosti nekaj pomeni, niso samo ena številka več v slovenski srenji, ampak slednji pride z legitimacijo svoje aktivne delavnosti v slovensko korist. Tam se zberejo brez reda in rediteljev ljudje najrazličnejših prepričanj in starostnih dob: stari politiki izpred vojne in nadebudni visokošolci najnovejšega datuma; pisatelji in časnikarji, umetniki, igravci, športniki, profesorji, uradniki in podjetniki, delavci itd. itd., vsak izmed njih nekaj „dela" v slovenski organizirani skupnosti. Na prvem mestu naj tu omenim tak delež skupnosti, kakor ga opravlja s takimi žrtvami in uspehi slovensko učiteljstvo; o njem lahko rečemo, da ima največ zaslug, — in to ljud-

(Nad. na 2. str.)

PROSLAVA 29. OKTOBRA IN DNEVA SLOVENSKE ZASTAVE

(Nad s 1. str.)

skošolsko, kakor srednje in akademsko — da je naša mladina tako narodno zavedna, da čuti po naše in tudi govori in piše slovensko tako, kot da je vzgojena v domovini. In tako se je tudi zgodilo, da je prav na tem prazniku slovenska mladina častno zastopana in predstavljena; da, pravzaprav ima ona velik delež pri organizaciji tega praznika, zlasti pri izvajanju programa in nastopov. Tako se mladina vključuje organsko v čas, ko bo od „starih" prevzela v nadaljevanje njih započeto in že v tradicijo spremenjeno plodno delo. In „stari" bodo lahko mirno legli v grob, če nam bo uspelo sedanjo hrbtenico slovenskega izseljenstva ohraniti čvrsto in vzravnano.

In udeležba mladine na tem narodnem prazniku je dokaz njihovega vraščanja v duha slovenstva v novem rodu izseljenstva, ki ni več izseljenstvo, ampak tu rojeno potomstvo slovenske krvi.

Še nikoli ni toliko „funkcionarjev" in slovenskih „aktivistov", kakor bi udeležence lahko imenovali v današnjem slogu, napolnilo to dvorano ob taki priložnosti. Nad 270 prisotnih je sedelo pri pogrnjenih mizah, ko se je začel program z argentinsko in slovensko narodno himno, ki so jo peli vsi stoje in ju pospremili z močnim ploskanjem.

Nato je stopil pred lepo okrašen oder — ves rob z lepimi rožami in na gosto posejanimi slovenskimi praporčki obdan — predsednik pripravljalnega odbora Marjan Schiffrer in odprl slovesnost. Začel je z anekdoto, ki so jo doživeli slovenski mladci pri avdienci pri sv. očetu v Rimu tik pred vojno, ko jih je ta lepo pozdravil ter jim ponavljal večkrat besedo „perseverare", vztrajati. Vztrajati, naj velja tudi nam inmigrantom, ki vemo, zakaj smo zapustili domovino in zakaj moramo nadaljevati v tujem svetu svoje poslanstvo vkljub vsem neprilikam in oviram in slabim znamenjem. Napovedal je nadaljnji program in dal besedo zastopniku mladine Marku Meletu.

BESEDA MLADINE

Govor Marka Meleta

Mladina, rojena v Argentini ve, kaj je 25. maj 1810 za Argentino. Slovenski 29. oktober pa pozna iz pripovedovanja starejših, učenja v naših slovenskih šolah in iz lastnega zanimanja. To je dan, ko so Slovenci ob koncu prve svetovne vojne razglasili svojo osvoboditev izpod avstrijskega jarma. S tem datumom je narod dosegel nekaj zgodovinsko zaželenega in ga smatra za enega izmed največjih dni svoje narodne biti.

Lahko si predstavljamo, kako sproščeno je zadihal slovenski narod po stoletjih in stoletjih nesvobode, ko je končno odvrgel s sebe jarem tistih, ki niso nikdar z njim sočustvovali, kar moremo še danes opazovati na slovenskem Koroškem. Prvič po tisoč letih je odločal spet sam o sebi.

Toda ta dan še ni dopolnjen in dokončen. Ko bo slovenski narod mogel na svojem narodnem ozemlju praznovati ta osvobodilni dan iz leta 1918, in si bo mogel „prost voliti vero in postave", pa tudi svoje lastne predstavnike, takrat bo 29. oktober dosegel svojo polnost.

58 let mineva odkar se je to osvobojenje zapisalo v zgodovino. Med tem časom je slovenski narod moral preživeti celo nerazumevanje v lastni jugoslovanski državi in kasneje vojno, okupacijo in razcepljenje svojega narodnega telesa, ki ga je povzročila komunistična revolucija. Zaradi nje in kratkovidnosti svetovne politike je moralo zapustiti domovino na desettisoče ljudstva, ki si je raje izbral svobodo begunskih taborišč, kot bivanje pod nasiljem, in preko nje nato svobodo tujih gostoljubnih dežel. Ta edini svobodni del naroda praznuje danes pravi narodni praznik, ki je dan našega osvobojenja od tujega jarma v l. 1918. Mladina v domovini je primorana praznovati samo dneve takozvanih komunističnih „osvobojenj", ki pa so bila začetek nove nesvobode, novega totalitarnega nasilja. Mladina, ki se je rodila že pod jarmom partije pa seveda ne sme poznati in ne priznati svobode. 29. oktobra. Pozna ga pa mladina, ki je bila v „Sloveniji v svetu" rojena slovenskim svobodnim staršem.

Dolžnost te mladine je hraniti spomin na ta dan toliko časa, da ga nekoč ponese v popolno osvobojeno domovino. Med tem časom pa naj izpolnjuje dolžnosti do svojih narodnih skupnosti po svetu. Delo za obstoj zdomskih skupnosti je predpogoj za razvoj dela za svobodno Slovenijo. Pripravljati se nam je za trenutek, ko bo morda nekega dne narod doma potreboval naše pomoči in vpliva med drugimi narodi sveta. Vzgajati se moramo za tiste trenutke, ki bodo ob nastalih situacijah zahtevali našega krepkega sodelovanja.

Ta naloga pa nam narekuje, da spremljamo čas z jasnimi cilji in nameni, narodno političnimi in ideološkimi. Vsako dekle in vsak fant ima dolžnost pregledati svoj položaj, zavzeti stališče, objasniti si razvoj dogodkov naše preteklosti in sedanjosti, razširiti si obzorje in pogled na slovenske narodne probleme. S tem poznanjem pa nastopiti v svetu, kateremu je dolžan kot sin ali hči svojega rodu razodevati resnico, polno resnico o slovenskem narodu.

Ti pogledi nam pomagajo razjasnjevati tudi menjajoče se situacije med narodi, v katerih se odvija naše vsakdanje življenje. Kakor je mednarodni komunizem ukazal pozabiti na naš 29. oktober, tako bo skušal — če bi zmagal v Argentini — tudi omadeževati in zmanjšati pomen argentinskega 25. maja 1810.

Vemo namreč. da se zgodovina narodov pod marksističnimi režimi začenja šele z nastopom njihovih totalitarnih režimov, ki pa niso izraz naroda, še najmanj pa njih svobode.

Pravo svobodo za slovenski narod pomeni slej ko prej osvobodilni dan 29. oktobra 1918. To svobodo je treba dopolnjevati in jo izoblikovati v pravo demokratično slovensko državnost, ki naj bi bila dokončna podoba narodne svobode, ki se je začela onega slavnega dne pred 58 leti.

Zato je to naš praznik in njegovi proslavi prinaša tudi tu rojena mladina svojo besedo priznanja in svojo iskreno soudeležbo v njega ciljih, dokler tudi domovina ne doživi nove svobode. In takrat bo ta dan spet skupni praznik svobodne Slovenije v svetu in domovini.

Po besedi mladine je povzel besedo predsednik Narodnega odbora za Slovenijo Miloš Stare, ki je govoril v zgrajenem slogu in z govorniškimi poudarki. Govor prinašamo na uvodnem mestu.

Ko se je navdušeno odobravanje govorniku poleglo, je sledila proslava 100-letnice pisatelja Ivana Cankarja.

CANKARJEVA PROSLAVA

Čez širino vsega odra je bil napis: **1876 — zdomski Slovenci Ivanu Cankarju — 1976.** Pod njim pozorišče: kip Ivana Cankarja, kakor stoji na Vrhniki, obdan s šestimi grškimi stebri, katerih glave nosijo napis: **Umetnost — mati, domovina, Bog — ljubezen.** Ob vznožju kipa je bila vaza belih krizantem. Ob straneh stopnišče, na katerem stoje kot kipi osebe iz Cankarjevih najbolj znanih del. Nastopita dva študenta (Snežna Batagelj in Gregor Batagelj) s knjigo Cankarjevih spisov pred njegovim spomenikom. Ne bereta, temveč igrata najlepše opise in odlomke iz njegovih del, ki jih dopolnjuje nato Cankar sam (Maks Nose), ki pride izza enega stebrov in prevzame vodilno besedo na odru. Tekst naj pokaže izključno s Cankarjevimi besedami njegovo umetniško pot in razvoj v posameznih fazah njegovega ustvarjanja. Tako Cankar najprej lepo pozdravi s pomenljivimi besedami izseljence, ki so napolnili dvorano: kot pričevavce svetovnih krivic do človeka, ustvarjenega po božji podobi: Pozdravljeni! Nato v medsebojnem dopolnjevanju s študentoma pozdravi rodno Vrhniko, Ljubljano in nato vso Slovenijo, njeno lepoto in slovenski jezik posebej. Nato sledi karakteristika Cankarja kot umetnika: priplavata s stopnišča ljubezensko objeta Hijacinta in Dionizij (Janez Krajnik in Janika Pezdirc) — Lepota in Umetnost. Ona kot v zamaknjenu gleda domovino kot v rahli mesečini in vidi le lepoto, umetnik pa si ji ne upa pokazati odurne podobe nje ljudi. Zato jo odpelje, da se ne omadežuje, iz te doline „šentflorijanske", doda Cankar sam in tedaj izusti obtožbo iz tega časa: Domovina, ti si kakor vlačuga...! Opravičuje se pozneje, zakaj je kazal samo slabe poteze domovine in se izpove, da zato, da je postavljal kot kontrast lepoto ideala. S stopnišča se pojavi tedaj Martin Kačur (Blaž Miklič) in izpove svojo vero v brezinteresni idealizem in delo za boljšega človeka, ki pa doživi svojo znano tragedijo. Presenetil nas je s svojo odlično igro. Cankar nato pove svojo zgodbo, kako in zakaj je postal socialist in pri tem opiše svoje srečanje s Krekovim socializmom. Kot ilustracijo tega gre čez oder Hlapec Jernej (Maks Borštnik) in moli klasični očenaš; teatrsko je z njo podal gotovo najbolj karakterno postavo, čeprav starostno morda prestara, toda gotovo v popolni opešanosti. Cankar se spomni tedaj svoje matere; študenta opisujeta prizor iz „tuje učenosti" in mati (Milka Pezdirc) jo igra z vso cankarjevsko nežnostjo (toda pretiho za večino dvorane) ob spečem Cankarju. Ob misli na mater Cankar odslej na novo doživlja tudi domovino: na podlagi teksta iz Milana in Milene se pokaže ves ta novi razvoj njegove ljubezni do domovine, do lepega doma in njenih ljudi: njegova umetnost postaja knjiga ljubezni do domovine; preko poljuba rodni grudi, h kateri se Cankar skloni na kolenih, in preko spomina na mater, ki jo gleda nenehno v vsakem trenutku življenja — mati se kaže ob robu odra — dozori v spoznanje Boga in njega videnje: po posredništvu domovine in matere dozori v molitev čudovitih sonetov o Bogu: Luč je in Bog je. Te v mistični ekstazi poda najprej Cankar sam kleče in nadaljujeta kleče oba študenta. Mati, domovina, Bog — se iztrga iz Cankarja in odmeva iz študentovih ustnic, iz njih src in duš... osvetljenih iz notranje Luči in — z reflektorji od zunaj.

In to je zaključna scena tega prvega dela, ki se pretrga z rahlim odmorom pri zatemnjenem odru in je ta hipni interval napolnilo priznanje občinstva.

Takoj nato pa se je razsvetlilo isto pozorišče in študenta nista več recitirala Cankarja in doživljala njegovih oseb, temveč sta stala pred njegovim spomenikom in ga vprašala, naj za današnji praznik 29. oktober pove, kako ga je on doživel pred 58 leti, pa ne več užival njegove svobode. In tu sedaj glas — ne več oseba — pove svoje doživetje Krekove smrti v l. 1917, in kako je zmagal vodnik po smrti: on je padel, a njegova armada je v njegovem imenu zmagala!

Na vprašanje, kako se je to zgodilo, odgovarja Cankar z avtentičnimi besedami: „ker je bil slovenski narod tedaj ena sama volja in en prapor." In nato se je iz stebra, ki nosi napis Domovina, razvila slovenska zastava, s katero sta študenta ovila vse stebre Cankarjevega spomenika. Občinstvo je spontano stoje zapelo Naprej, zastava slave!

S tem se je sklenila proslava Cankarjeve stoletnice in Cankar sam je za to priložnost sklenil tudi proslavo praznika slovenske zastave.

Teatrski prizor sam je dosegel popolen uspeh, tako kot izbor in priredba Cankarjevega teksta (dr. Tine Debeljak), kakor moderen odrski prikaz (režiser Maks Borštnik). Tudi vse osebe so bile močno izoblikovane in kvalitetno podane, zato nima pomena, podajati v tem poročilo označb že nam dobro znanih, priznanih igralcev, kot so Milka Pezdirc, Maks Borštnik in Maks Nose. Potrebno pa se nam zdi poudariti uspele kreacije mladih igralcev, kakor so Snežna in Gregor Batagelj, Janika Pezdirc, Janez Krajnik in Blaž Miklič, ki pomenijo za marsikaterega pravo odkritje novih svežih talentov. Mladost stopa na oder!

Scenograf Cankarjevega prizora je bil Frido Beznik in ustvarjavec Cankarjevega kipa slikar Ivan Bukovec. Razsvetljavo pa je imel na skrbi Narte Kinkel. Vsi so bistveno pripomogli k izrednemu uspehu te proslave Cankarjeve stoletnice v imenu argentinskih zdomskih Slovencev. Lep nepozabni prizor!

Nato se je razvil družabni del pomembne narodne proslave.

Siguen las persecuciones

Cuando en agosto de 1975 fueron firmados los acuerdos de Helsinki, los países del mundo libre renunciaron a muchas de sus pretensiones frente a la Unión Soviética. Se dijo entonces, que era por la causa de la paz y también por el bienestar de los pueblos detrás de la cortina de hierro, ya que los gobiernos de esos países se comprometieron, una vez más, a respetar los derechos humanos.

Pero una vez más, como era de esperar, violaron esos acuerdos. Así en la URSS más de treinta personas han sido detenidas e internadas en asilos psiquiátricos por motivos políticos o religiosos, desde que la URSS firmó los acuerdos de Helsinki. El grupo para el control de la ejecución en la URSS del convenio sobre la seguridad y la cooperación en Europa, constituido por disidentes soviéticos, en mayo de este año entregó a los corresponsales extranjeros una lista de 82 personas que se encuentran en esa situación.

La violación de los derechos humanos ha sido, y sigue siendo, pese a todos los acuerdos firmados, una constante en los regímenes comunistas. Y la URSS, seguramente, encabeza la triste lista de esos atropellos.

Tine Debeljak (22)

Med knjigami in revijami

ZBORNIK SVOBODNE SLOVENIJE 1973—1975

Izredno informativen članek **o Komunistični partiji Jugoslavije** je sestavil urednik **Pavel Fajdiga** (18 strani) večinoma po angleških virih (predvsem dr. Zalarja) in jugoslovanskih sploh. V njem je podal dokazila, da je KPJ hotela socialno revolucijo, ne „narodnoosvobodilne" da je bila odvisna od boljševiške KP; da je bila KPS samo podružnica KPJ, in tudi to, da je začela revolucijo po 22. juniju 1941. Ta je zmagala samo z intervencijo Rdeče armade in političnega in vojaškega sodelovanja Angležev in Amerikancev ter da je utrdila oblast samo s terorjem. Te teze dokazuje v razpravi, oprt na dokumente, ki dokazujejo vso zgodovino KPb, KPJ in KPS.

Višek dokumentov pa predstavlja na podlagi angleških uradnih aktov, ki so zdaj prišli v javnost, doslovni prevod listin sestanka M. Djilasa, generala Velebita in Koče Popovića (sami najvišji predstavniki KPJ!) z Nemci najprej v Gornjem Vakufu (11. marca 1943), pozneje pa v Zagrebu s samim generalom Glaise Hortenauom. Ti dokumenti — avtentični in uradni! — govore, da so se Nemci in Tito zedinili o medsebojnem nenapadanju, kajti **„nimajo partizani razloga boriti se proti nemški vojski. Borili so se proti Nemcem samo zato, ker so jih ti prej napadli... Hočejo se boriti samo proti četnikom."** Z Londonom nočejo imeti nobene zveze... NOV bi se tudi sama borila proti Angležem v primeru, če bi se oni tu izkrcali, nasprotno pa četniki to nestrpno čakajo... Kar hočejo (partizani) sedaj, je zadati odločilni udarec četnikom in zato predlagajo skupno utrjevanje interesnih sfer. Prosijo, da se ta točka smatra **za tajno.** V skupnem interesu je, ustaviti sovražnosti. NOV smatra **četnike za svoje glavne sovražnike."**

Tito je preko te delegacije tudi predlagal Hitlerju skupno akcijo z Nemci proti AA, če bi se izkrcali v Dalmaciji.

Ta predlog partizanov je Hitler odbil.*

V nadaljnjih dokumentih Fajdiga ugotavlja razvoj KPJ med okupacijo, razmerje do Mihajlovića ter predvsem odločilno vlogo Rdeče armade pri „ovoboditvi" Jugoslavije, kakor tudi vseh drugih satelitskih držav Vzhodne Evrope. S tem je podal nekaj temeljnih resnic o „narodnoosvobodinlem boju" v Jugoslaviji, pod vodstvom KPJ, ki je po vojni „uzakonila nezakonitost" in vlada s terorjem.

Dokumenti iz dr. Krekove ostaline. V dodatku „istega poglavja pa je nekaj dokumentov pod naslovom **Za zgodovino,** ki spadajo v **najvažnejše gradivo** tega Zbornika, namreč **dokumenti o delavnosti dr. M. Kreka v emigraciji** (13 strani). To je nadaljevanje dokumentov iz zapuščine iz l. 1944 in 1945 o prizadevanju dr. Kreka, da bi pred glavnim stanom zavezniške komisije obrazložil razmere v Sloveniji spomladi l. 1945. Tako je 5. maja 1945 že obrazložil dogodke ob 3. maju v Ljubljani. Že prej jeseni 1944 sta dr. Krek in dr. Topalović razložila odposlancu glavnega zavezniškega štaba, kakšni utegnejo biti begunci, ki bi se umikali. Medtem sta se angleška vlada in ameriška sporazumeli, da teh beguncev ne bodo vračali v Jugoslavijo, pa tudi ne uporabljali v svoji službi. Ko so begunci v resnici prišli čez mejo, jih je hotel dr. Krek tedaj obiskati na Koroškem, pa ni dobil dovoljenja angleških oblasti, kakor se vidi iz dokumentov. Ko je 7. junija 1945 zvedel za vračanje Vetrinjcev, je takoj sporočil zadevo maršalu Aleksandru in angleškim ministrom. Ko je 25. junija prišel k njemu v Rim partizanski dezerter poročnik Branislav Todorović, ki je bil priča pri partizanih, ko so morili vrnjence, je poročilo takoj razposlal v Caserto in v London in je to bila prva obvestitev Angležev o partizanskih krutostih, kar je osupnilo Angleže, da niso mogli verjeti precej časa, kot bomo videli. Odgovor na pismo 7.-6. 1945 maršalu Aleksandru je dobil dr. Krek šele 31. julija 1945, skoraj po dveh mesecih. To je gotovo **najvažnejši dokument v tej zbirki** ter je ponatisnjen v prevodu in faksimilu. V njem generalni major L. L. Lemnitzer (poznejši poveljnik vseh čet NATO-a) v zastopstvu gen. W. D. Morgana, šefa štaba, toda v imenu Vrhovnega zavezniškega poveljnika za Sredozemlje (maršala Aleksandra) sporoča: „...jugoslovanski državljani, ki so bili repatriirani v zadnji polovici maja iz Avstrije v Jugoslavijo, so nosili orožje za Nemce proti zavezniškim jugoslovanskim četam maršala Tita. **Z njimi se je postopalo kot s predanim sovražnim vojaškim osebjem... Ta izvršitev je bila izvršena po ukazih iz tega Glavnega stana."** To pismo je važno, kajti še vse doslej se vodijo raziskavanja o tem, kdo pravzaprav je odločil vrnitev.Hrvat Ivo Omrčanin v svoji knjigi The Pro-Allied Putsch in Croatia in 1944 and the Massacre of Croatian by Tito Communists in 1945 (izišli l. 1975 v ZDA) zbira vse dokumente iz odprtega uradnega arhiva, pa ugotavlja, da je dal **general W. D. Morgan 15. maja 1945 britanskemu generalu Patricku Scottu** nalog, izvršiti izročitev 300.000 vojakov in kakih 250.000 civilov Titovim komunistom. Toda po dokumentih **se zdi, da niti maršal Aleksander niti štab zavezniške komisije v Washingtonu nista vedela, da je gral. W. D. Morgan, šef Aleksandrovega štaba, dal ta ukaz."** (Studia Croatica, 1975, 188). Toda tu je v privatnem pismu dr. Kreku priznano, da je bila odločena izročitev v **„imenu Vrhovnega zapovednika za Sredozemlje,"** ki je bil tedaj maršal Aleksander. Lahko pa, da maršal Aleksander za ta odlok res ni vedel, gotovo pa je, da nosi odgovornost zanj. To priča bolj privatna korespondenca dr. Kreka s Caserto, kakor pa uradni britanski dokumenti.

(Bo še)

---

* To priložnost jemljem sedaj, da opozorim na te dokumente Janeza Čučka in vse bravce njegove lažne reportaže Sence preteklosti v ljubljanskem Nedeljskem listu oz. mariborskem Večeru letošnjo pomlad (46 podlistkov!), kjer v 12. in 13. feljtonu (nimam datuma, le izrezek!) podaja takole „razgovor z dr. Debeljakom na Ramón Falconu 4158": Debeljak je rekel: „Saj smo se mi bojevali za svobodo in pravico..." On: „In partizani?" — Tedaj je prišlo tisto, kar me je skoraj vrglo ob tla in še dolgo potem sem razmišljal, ali se me je sposodil, misleč, da ima pred seboj naivneža, ki je prišel iz Ljubljane na potep v Argentino, ali pa je bil resnično prepričan v to, kar je dejal. Rekel je namreč dobesedno tole: „Partizani se sploh niso borili proti Nemcem, marveč so sodelovali z njimi. Bojevali so se samo proti nam." Pri tem sem ostal brez besed, ampak ne, ker bi se to samo reklo ob takih priložnostih, marveč prav zares. „Kaj, niste vedeli?" Odkimal sem. „Seveda," je rekel, „partizani se niso bojevali za svobodo proti Nemcem in Italijanom, ampak samo proti beli gardi, domobrancem in legionarjem ter vaškim stražam. Saj so tako Italijani kakor Nemci odkrito dajali orožje in opremo rdečim v gozdu. Zaradi tega se jim tudi niso mogli tako uspešno upirati." In na koncu, kot da bi ne bilo dovolj, je dodal še naslednje: **„Vodstvo partizanov je iskalo zavezništvo z Nemci, da bi skupaj preprečili izkrcanje zaveznikov na Jadranu, ker so oboji vedeli, da mi samo na to čakamo in so se nas bali."** Kljub vsemu sva se poslovila kar v redu, toda ko sem odhajal po stopnicah proti izhodu Slovenske hiše, sem sam zase še vedno nejeverno odkimaval z glavo. —

Tako Janez Čuček ob razgovoru z mano. Zdaj mu samo svetujem, naj prebere dokumente in naj si odgovor „dene za kobuk," on in njegovi. Ali bo še odkimaval? Ali ga bo „skoraj vrglo ob tla in bo ostal brez besed." To zadnje bi bilo za vse prav koristno.

Novice iz Slovenije

KRŠKO — Jedrska elektrarna Krško, ki jo gradita Slovenija in Hrvaška, zamuja. Pravijo, da so se dela kar za 122 dni zakasnila, od tega po krivdi ameriške družbe Westinghouse za 75 dni. Z zamudo pri delih pa se seveda nenehno draži tudi proračunska vrednost objekta: Prvotno je proračun za gradnjo znašal 5.477 milijarde dinarjev, sedaj pa so se povzpeli stroški že na 12.426 milijard.

LJUBLJANA — Slovenska filharmonija je pod taktirko dirigenta Antona Nanuta predstavila na prvem koncertu simfoničnega orkestra najnovejše delo Alojza Srebotnjaka, imenovano „Slovenica". Ostali program sta sestavljala Schumannov Koncert za klavir in orkester v a-molu opus 54 s sovjetsko pianistko Eliso Virsalaze kot solistko in Čajkovskega četrto simfonijo v f-molu opus 36.

NOVO MESTO — Novomeški gasilci so 10. oktobra s posebno parado zaključili stoletni jubilej ustanovitve novomeškega Gasilskega društva.

TOLMIN — Ob 125letnici rojstva slovenskega zgodovinarja Simona Rutarja so v parku pred tolminsko knjižnico odkrili njegov doprsni kip, ki ga je naredil akademski kipar Njegovan Nemec. Obenem je bil v Tolminu dvodnevni seminar, na katerem so znanstveniki Bogo Grafenauer, Jaroslav Sašelj, Valter Bohinc, Milko Matičetov in Željko Stipančič razpravljali o Rutarjevi vlogi v slovenskem zgodovinoslovju, zemljepisu, narodopisju in arheologiji.

NOVO MESTO — Z novimi ukrepi so v novomeški Industriji motornih vozil zmanjšali stalež „bolnikov." Prej je bilo na „bolniški" dnevno od 200 do 250 delavcev, sedaj pa so znižali število več kot za polovico. In pravijo, da so to dosegli kljub temu, da je bilo na polju in vinogradih veliko dela... V „Kurirju", glasilu te tovarne so namreč kar z imeni pred mesecem navedli „izkoriščevalce delavskega ljudstva," razen tega pa še pozivali, naj delavci „odkrivajo" še druge lenuhe. Novomeška Industrija motornih vozil (IMV) zaposluje 3.300 delavcev.

SEMIČ — V Semiču so skušali pripraviti turistično folklorno „Semiško trgatev." Pa to organizatorju „Bela krajina", ki je „temeljna organizacija združenega dela" ljubljanskega „Viatorja" ni uspelo. Prireditev se je spremenila v navadno vaško veselico, Krivdo so naprtili folklorni tamburaški skupini iz Adlešičev, ker ni do 10. oktobra, ko je bila prireditev, pripravila potrebnega kulturnega sporeda.

RADEČE — V radeški tovarni papirja so 9. oktobra odprli nove delovne prostore in pognali nov stroj za papir. To je bila ena največjih investicij v radeški tovarni papirja, saj so porabili nad 300 milijonov dinarjev.

DOLENJSKE TOPLICE — Predstavniki enajstih slovenskih naravnih zdravilišč: čateških toplic, Dobrne, Dolenjskih toplic, Radenske, Rogaške, šmarjeških toplic, Laškega, Moravških toplic, Atomskih toplic, Rimskega vrelca iz Prevalj in Topolščice so podpisali samoupravni sporazum o ustanovitvi poslovne skupnosti slovenskih zdravilišč.

RADENCI — Na redni konferenci štiridesetih evropskih proizvajalcev dietične brezalkoholne pijače je Radenska za svojo brezalkoholno pijačo Deit prejela poseben velik pokal za kvaliteto.

CELJE — Slovensko ljudsko gledališče v Celju je za svojo uvodno premiero v letošnjo sezono postavilo na oder igro ameriškega pisatelja Arthurja Millerja „Salemske čarovnice".

GRADIŠČE — V tem kraju v Slovenskih goricah so pripravili prvo literarno kolonijo pisateljev začetnikov. Člani te kolonije so bili najrazličnejših poklicev, prišli pa so iz Ljubljane, Šenčurja, Jesenic, Novega mesta, Domžal, Butovlja in Velenja.

Umrli so od 7. do 11. oktobra 1976:

LJUBLJANA: Ida Kadevc r. Papula; inž. agr. Janez Žargi; Elza Lubec; Amalija Kadunc r. Turk, up. in Stane Kadunc (prom. n.); Krista Čubej; Slava Kobal r. Milavec; Mara Strajnar, up. med. sestra; Frančiška Habjan r. Klančar; Ivan Merlak, up. brivsko-frizerski mojster; Jožko Mar, 87, up.; Alojzija Suhadolnik; Ivanka Kovačič r. Slapničar; Pepi Habicht, up.; Alojzija Martinšek r. Holovšek; Frančiška Habjan, 67; Pavla Hribovšek r. Kolbe.

RAZNI KRAJI: Ana Roglič r. Klantišar, 79, Kisovec pri Zagorju; Franc Zagorc, 84, Vrhpolje pri Šentjerneju; Boris Žitek, arhivski referent, Ljutomer; Alojz Stepančic, up. zid. mojster; Franc Babšek, zlatomašnik, Poljčane: Rafael Ščurek, Plešivo; Friderik Brinovec, gradbeni strojnik, Litija; Ana Ferluga r. Strajner, 81, Zagorje ob Savi; Franjo Rizmal, Žalec; Vida Bizovičar r. Mohar, Dravlje-Ljub.; Karolina Štrukelj, 93, Celje; Melanija Kramar, 92, Preska pri Medvodah; Franc Grad, posestnik, Petelinje; Ciril Sešek, Reparjev ata, Radomlje; Ana Pungerčar r. Laurič, up., Trbovlje; Francka Boltar, Cajnarjeva, Stara Fužina v Bohinju: Olga Počkaj, Rodik.

SLOVENCI V ARGENTINI

Osebne novice

Nov slovenski diplomant. Na moronski univerzi je pred kratkim dokončal študije in postal profesor za zgodovino Tomaž Debevec. Čestitamo!

BUENOS AIRES

Ustoličenje podobe svetogorske Marije

Blagoslovitev in ustoličenje podobe svetogorske Marije je privabilo v cerkev sv. Rafaela v Buenos Airesu zelo lepo število rojakov, zlasti Primorcev, ki so bili vedno navezani na svojo svetogorsko Mater božjo. Sovesnost se je izvršila v nedeljo, 17. oktobra t. l. Podobo so v slovesnem sprevodu prinesli pred cerkev, kjer jo je sprejela duhovščina pod vodstvom msgr. Antona Oreharja. V sprevodu je bilo mnogo narodnih noš, ki so se v cerkvi razvrstile okoli oltarja. Dokaj prostorna cerkev sv. Rafaela, kjer je mesečna sv. maša za rojake, ki so prišli v Argentino po prvi svetovni vojni, je bila nabito polna. Msgr. Orehar je blagoslovil podobo in nato daroval sv. mašo. Po evangeliju je imel globok govor o Mariji s posebnim ozirom na svetogorsko Marijo, katere podoba bo odslej visela v cerkvi sv. Rafaela. Spomnil se je tudi msgr. Janeza Hladnika, ki je z vsem srcem deloval med naseljenci izpred druge svetovne vojne. Na koru je krepko prepeval za to priložnost sestavljen pevski zbor.

Naj omenim, da je podobo svetogorske Marije naslikal verno po izvirni sliki na Sveti gori akad. slikar Dore Mole. To sliko so po posredovanju prelata Andreja Simčiča, župnika v Solkanu, podarili slovenski frančiškani rojakom v Buenos Airesu. Okvir je narisal arh. Jure Vombergar, izdelal pa ga je Valentin Pintar. Krono za Marijo in Jezuščka je napravil akad. slikar Ivan Bukovec. V tej zvezi pripominjam, da je originalno sliko na Sveti gori daroval oglejski patriarh Grimani in da je zlati kroni na tej podobi leta 1717 darovala Ljubljančanka Ana Katarina pl. Šelenburg.

Študijski dan slovenskih duhovnikov Argentini. V sredo 27. oktobra se je zbralo 29 slovenskih duhovnikov na svoj študijski dan. Za temo so izbrali: Sv. zakon in naše dušnopastirsko delovanje. Začeli so dopoldne ob 10 in končali ob 17 z blagoslovom in posvetitvijo Jezusovemu presv. Srcu in Marijinemu brezmadežnemu srcu v cerkvi Marije Pomagaj. Imeli so štiri predavanja in sicer: 1. dr. Mirko Gogala: O pluralizmu v Cerkvi; 2. č. g. Franc Bergant: Duhovnost zakona; 3. dr. Alojzij Kukovica IDJ: Nerazvezljivost zakona in njeni problemi; 4. msgr. Anton Orehar: Spovednik in zakonska morala.

V daljšem razgovoru po posameznih predavanjih so si razjasnili vprašanja, ki so pereča v sedanjem času za pastoracijo. Dneva sta se udeležila poleg duhovnikov iz Vel. Buenos Airesa tudi č. Boris Koman iz Mar del Plate ter č. Horn Jože iz Mendoze.

Po skupnem kosilu so se razšli vsak

CASTELAR (Pristava)

6. mladinski dan

Na Pristavo je prišla pomlad. Ozelenel je vrt, ozelenela so drevesa, okrog njih so narejene lične gredice, zasejane s pestrim, živobarvnim cvetjem. Pristavska mladina se je z vso vnemo in navdušenjem pripravila na njen 6. mladinski dan; lepo in skrbno ga je pripravila.

V nedeljo 17. oktobra so fantje in dekleta že od 8. ure zjutraj polnili Pristavo. Dopoldne so se v rokometu med seboj pomerili fantje iz San Martina in fantje s Pristave. Nato pa še fantje iz Pristave in iz Slovenske vasi. Dekleta so igrale odbojko. Dekliški krožek iz San Martina se je pomeril s krožkom iz Slovenske vasi in pristavski krožek z sanjuškim.

Ob 11.30 so ob prepevanju argentinske in slovenske narodne himne dvignili zastave. Za tem je v kapeli g. župnik Lamovšek opravil sv. mašo. V pridigi je med drugim opomnil mladino, naj ostane zvesta narodu in njegovi tradiciji, ki je slovenska in krščanska. Ohranjati mora lastnosti svojih staršev, ki so predvsem trdna in živa vera, pridnost, delavnost in poštenost. Nas Slovencev je v tej deželi sicer malo, pa smo vendar vidni prav po teh lastnostih in smo zato spoštovani in upoštevani.

Po maši je sledilo družabno kosilo in prijetno kramljanje. Med tem časom pa so se na igrišču nadaljevale športne igre in ljudje so začeli polniti Pristavo. Lepše udeležbe si pristavska mladina res ni mogla želeti.

Ob 16. uri je začela popoldanski program napovedovalka Jožica Kopač. Najprej je predsednik fantovskega odseka Marjan Grohar pozdravil vse rojake in povedal med drugimi naslednje misli: Kaj nam pomeni mladinski dan? To je dan, na katerem naj bi mi mladi pokazali naše letno delovanje, delo, ki smo ga vršili med enim in drugim jubilejem. Po drugi strani je to dan, na katerem se zberemo mladi iz vseh krajev, se spoznamo, utrjujemo prijateljstvo ter se oblikujemo v novo generacijo, ki bo v bližnji bodočnosti vodila slovensko skupnost po idealih, ki so si jih zastavili naši očetje.

Mladinski dan je priča naše slovenske krvi. Vsi se zavedamo, da čeprav smo rojeni v Argentini, v naših žilah teče slovenska kri, za katero so naši starši mnogo pretrpeli in jo premnogi prelili do zadnje kaplje.

Nam ni tuje požrtvovalno delo, ki ga opravljajo za nas naši vzgojitelji, da bi se mi zavedali, kakšen velik pomen ima slovenska beseda za našo generacijo in njen nadaljnji obstoj. Mnogokrat pozabljamo, zanemarjamo, opuščamo slovensko besedo in nam tukajšnji jezik laže teče. V naši notranjosti, v našem srcu, pa vendar žari plamen slvenske besede, ki ste nam ga prižgala oče in mati, in ta plamen nikoli ne bo ugasnil.

Zaključil je svoj govor z besedami: Res, lepo je biti mlad, in kako prijetno je za mlado srce, ko čuti, da je nekaj doprinesel za skupnost, za svoj mladinski dan.

Predsednica Slovenske dekliške organizacije Helena Loboda je v imenu obeh osrednjih organizacij pozdravila pristavsko mladino in vse, ki so na ta mladinski dan prihiteli. Pod vodstvom Nadice Kopačeve je nastopila skupina najmlajših iz otroškega vrtca. Ti nastopi so vedno najbolj prisrčni; čim bolj ga polomijo, bolj so „fletni." Za malčki so pod vodstvom Lidije Čopove nastopile deklice pristavske šole z vajo s palicami. Pod vodstvom Nadice Kopačeve pa so naraščajnice pokazale folklorno vajo. Ta je prav nazorno pokazala, da ima folklorna skupina na Pristavi dober naraščaj. Dekleta iz dekliškega krožka so pod vodstvom Marije Kopačeve prav lepo zaplesale grško polko. Za poznanje folklornih plesov drugih narodov je bila ta točka prav zanimiva in je žela živahno priznanje.

Peter Pavšer je pripeljal naraščajnike, ki so se s prostimi vajami, kar dobro izkazali. Z živahnim aplavzom spremljana se je predstavila folklorna skupina, ki jo vodita ga. Anka Savelli Gaserjeva in Jure Ahčin. Ob odlični spremljavi harmonikarja Marjana Pfeiferja je odplesala nekaj plesov. Pokazala je tudi nekaj novosti. Skupina je bila deležna navdušenega priznanja.

S tem je bil zaključen kulturni program. Gostje so se zopet vsedli k mizam in v prijetni zabavi in plesu ob spremljavi orkestra se je v večernih urah zaključil lepo uspeli 6. mladinski dan pristavske mladine.

ek.

OBVESTILA

SOBOTA, 6. novembra:

Igra Deseti brat v Slovenski hiši ob 20.30 v priredbi bivših gojencev ob praznovanju 25-letnice Rožmanovega zavoda.

Izlet Slov. srednješolskega tečaja ravn. Marka Bajuka. Odhod izpred Slovenske hiše ob 9. uri.

NEDELJA, 7. novembra:

24. mladinski dan vse mladine Velikega Bs. As. na Pristavi v Castelarju.

PETEK, 12. novembra:

SKAS in SKAD vabita na skupni sestanek ob 20 v Slovenski hiši, na katerem se bo obravnalo možnosti slovenske osnovne šole. Vabljeni vsi starešine in akademiki!

SOBOTA, 13. novembra:

Zaključna prireditev Srednješolskega tečaja ravn. Marka Bajuka ob 16. uri v Slovenski hiši. Nato razdelitev spričeval, ob 18. uri sv. maša.

Gallusov koncert v dvorani Slovenske hiše ob 21. uri.

V Slovenskem domu v San Martinu prijateljska večerja ob 20.

V Slovenskem domu v Carapachayu redni letni občni zbor ob 20. uri.

NEDELJA, 14. novembra:

V Berazategui 11. obletnica blagoslovitve doma.

Farna skupnost Slovenske vasi bo praznovala 17. obletnico prihoda lazaristov v vas in rednega dušnega pastirstva.

Carter zmagal

Pretekli torek 2. novembra so bile v ZDA splošne volitve. Ob zaključku lista še nismo prejeli točnih številk, vendar je razvidno, da je v boju za predsedniško mesto zmagal demokratski kandidat Jimmy Carter. V sredo ob štirih zjutraj je v Atlanta, Georgija prvič govoril kot izvoljeni predsednik, in zatrdil: „Nikoli se ne bom izneveril zaupanju, ki ste ga položili vame." Izrazil je tudi namen združiti vse Amerikance v delu za socialno in moralno obnovo države. — Demokrati so dobili (ohranili) večino v poslanski zbornici, in kot kaže tudi v senatu, kar bo omogočilo Carterjevo delo. Med senatorji se bo tudi ponovno nahajal Edvard Kennedy.

Vendar povsem Carterjeva zmaga še ni gotova, dokler ne bodo razjasnili položaja v državi New York. Tukaj so republikanci vložili priziv na volilno razsodišče, in izvedli bodo ponovno štetje glasov, kar bo poznanje volitvenega izida zavleklo za par dni. New York ima dodeljenih 41 volilcev, in od njih je končno odvisna Carterjeva zmaga.

Iz življenja in dogajanja v Argentini

Predsednik države general Videla je zadnje dni oktobra potoval v sosednjo Bolivijo, da je tam podpisal vrsto meddržavnih pogodb, ki bodo očividno koristile obema državama. Prihodnji ponedeljek pa bo obiskal province San Juan, San Luis in Mendozo, od koder se bo napotil še v sosednji Čile. Ta potovanja po notranjosti imajo namen tesnejše povezave med posameznimi gospodarsko-socialnimi področji države. Široki predeli v notranjosti imajo velike razvojne težave, ki jih mora sedanja vlada nujno rešiti, če hoče postaviti trdne temelje bodočemu blagostanju. Blagostanje katerega cena (če bo do njega prišlo) se drago plačuje danes, ko inflacija znova uhaja iz vajeti gospodarske vladne ekipe.

Prav to ceno bodočega razvoja so preučili tudi škofje, ki so se med 25 in 30 oktobrom sestali v San Miguelu na plenarnem zasedanju. Tam jih je obiskal gospodarski minister Martinez de Hoz in jim razložil vladno gospodarsko in socialno politiko. Zagotovil jim je tudi, da bo vlada v kratkem podvzela ukrepe, da olajša položaj socialno najbolj prizadetim krogom.

Vendar s škofovskega zasedanja ni prišla v javnost nikakšna deklaracija gospodarske ali socialne vsebine. Škofje so imeli očividno preveč opravka z izključno verskimi snovmi. Med te je spadala (ne kot najvažnejša vendar kot najbolj pereča) polemika o latinskoameriškem svetem pismu. Škofje, katerih položaj je bil pred zasedanjem do skrajnosti različen, so enotno sklenili, da je omenjeni izdaji treba pridati dopolnilo, ki naj razloži nekatere sporne točke. Izjava o svetem pismu vsebuje tudi ponovno ostro obsodbo marksizma, poudarja pa, da so škofje edini pristojni soditi o vrednosti ali nevrednosti raznih svetopisemskih izdaj. Ta poudarek je kaj na mestu, če upoštevamo, da so zadnje tedne praktično vsa javna občila govorila o „rdečem" ali „komunističnem" svetem pismu, seveda brez vsake resnosti in brez potrebne poučenosti.

V postopku, ki teče pred sodnijo proti nekaterim predstavnikom padlega peronističnega režima, je tudi prišlo do novosti. Sedaj je bivši gospodarski minister José Ber Gelbard tisti, ki ga iščejo. Sodnik je potrdil obtožbo številnih poneverb in izdal ukaz aretacije po Interpolu. Seveda je kaj malo verjetno, da bi ga prijeli. Kot bivši minister za socialno skrbstvo López Rega, je tudi ta ptiček izrabil ugodne vetrove in poletel neznano kam.

Zgodovina Ribnice in ribniške pokrajine

Izšla je **Zgodovina Ribnice in ribniške pokrajine**, pokojnega ribniškega dekana Antona Skubica, ki je umrl leta 1940, tik pred drugo svetovno vojno. Rojen je bil 24. marca 1876, ter se je tako letos dopolnila stoletnica njegovega rojstva. Za to priložnost je priredil in izdal njegove rokopisne študije iz zgodovine Ribnice in ribniške pokrajine njegov rojak notar Jože Lesar v debeli knjigi (800 strani!), ki nosi zgornji naslov in ki je izšla pri založbi Baraga v Buenos Airesu.

Znani prosvetni in politični delavec, dekan Skubic, ki je bil 26 let župnik in dekan v Ribnici, je ves ta čas zbiral zgodovinske podatke o Ribnici, kjerkoli jih je zasledil, predvsem pa je raziskaval domače graščinske arhive in zlasti ribniško župnijsko kroniko, ki jo je leta 1730 začel pisati naddijakon grof Karol Žiga Petazzi, in ki so jo potem nadaljevali njegovi nasledniki. To je pridno izpisoval in kot izredni poznavalec latinščine in stare nemščine tudi sproti prevajal. Ker je danes ta stara kronika med drugo svetovno vojno izginila, so ti zapiski in sestavki na njeni podlagi še toliko več vredni. Že za življenja je objavljal posamezne članke iz ribniške zgodovine v raznih listinah, tako npr. o Prešernovem šolanju v Ribnici, o ribniškem izvoru Petelina-Gallusa, o Trubarju v zvezi z Ribnico, o naseljevanju Kočevarjev itd. Po smrti pa je prof. dr. Trdan izdal njegov spis o Novi Štifti... Glavno njegovo delo pa je ostalo v rokopisih. Že svoj čas so ribniški izobraženci pritiskali na Skubica, da bi izdal svoje zgodovinsko gradivo, pa ga je smrt prehitela.

Če se je ribniška župnijska kronika med okupacijo izgubila, ali je bila uničena, se je pa rešilo rokopisno delo dekana Skubica. Sedanji trnovski župnik prof. Fric se je potrudil in te rokopise pretipkal v več izvodih ter enega poslal notarju Janku Lesarju v Argenitno. Ta se je vsa leta odtlej (od l. 1958) pečal z urejevanjem in pripravljanjem teh rokopisov za tisk ter z dopolnjevanjem. Tako je dozorelo pričujoče delo. Da se je moglo pričeti tiskati, sta pripomogla predvsem ribniška rojaka msgr. Anton Ilc in protorej Karel Kozina, ki sta na prošnjo urednika položila prve mecenske darove. Tako so ribniški rojaki poskrbeli, da je to ogromno gradivo lokalne zgodovine moglo iziti za stoletnico avtorjevega rojstva.

Posmezne zaokrožene študije je urednik Lesar razpovrstil in razdelil v 12 poglavij, ki govore o Ribnici v tejle zaporednosti: v Uvodu govori avtor o najstarejši zgodovini te pokrajine, katere sledi spremlja od najstarejših zgodovinskih izpričanj (izkopanin itd) do nekako leta tisoč po Kr., ko se je po vsej verjetnosti ustanovila ribniška župnija, ena najstarejših na Kranjskem. Ustanovili so jo oglejski patriarhi, kar priča že patron sv. Štefan, ki je bil v Ogleju v velikih časteh. Odslej zasleduje rast ribniške župnije pod oglejsko nadoblastjo (do l. 1750), ki se je razvila v naddijakonat; potem pa usodo pod goriško nadškofijo in ljubljansko od l. 1787 do naših dni. Nato podaja pregled vseh znanih župnikov, vikarjev, naddijakonov, dekanov in kaplanov (dr. J. Ev. Krek) tako v župni cerkvi, kakor tudi po vseh podružnicah, katerih ustanovitev in delo posebej opisuje (npr. nastanek Nove Štifte). S temi konča cerkveno zgodovino kraja in širše ribniške pokrajine (vključno s kočevskimi župnijami). — Nato preide na svetno zgodovino te pokrajine, ki bo predvsem zanimala širše občinstvo (pod Ortenburžani, Celjani, Habsburgovci, pa pozneje pod plemiškimi rodbinami Kislov, Kobencljev do zadnjih Rudežev). Izčrpna so poglavja o pravdi ribniških kmetov, o razvoju trgovine in obrti, šolstva, gradu na Bregu, pa o turških pohodih in francoski okupaciji itd. Pri teh kulturno zgodovinskih paberkih bi opomnil na dva zanimiva dogodka na zadnji čarovniški proces v Ribnici (str. 413) in na pismo deželnih stanov l. 1774 papežu Sikstu IV. o turški nevarnosti (str. 503). S sumaričnim pregledom najvažnejših dogodkov ribniške pokrajine in s 50 stranmi navedbe virov in citatov, se sklene ta Skubičeva zgodovina (do str. 603).

Dodanih pa je še 200 strani dodatkov, pojasnil in dopolnil, ki jih je sestavil urednik notar J. Lesar sam. Najprej opisuje dekana Skubica in njegovo dobo, s čimer dopolnjuje čas, ki ga Skubic ne opisuje v svojih zgodovinskih poglavjih. Nato pa razlaga posamezna mesta v zgodovini (po straneh). Toda to niso samo opombe, temveč leksikalni podatki o kulturno zgodovinskih osebah, ter posebno izčrpni opisi kočevskih razmer do izginotja tega nemškega otoka med Slovenci. Potem dopolnila o Gallusu, Holzapflu, o izobražencih iz raznih župnij... in kulturnem razcvetju raznih institucij, ki jih navaja dekan. Iz teh podatkov je razviden nadaljnji razvoj Ribnice in ribniške pokrajine do sedanjih dni. Važno delo še celo, če se ima v vidu, da je delano v zdomstvu, ko ni na razpolago potrebnih pripomočkov. Urednik poda nato — po podatkih — prof. Frica, kako je nastala Plečnikova obnovitev farne cerkve, ki bo zanimalo zdomske Ribničane. Nato je dodan kronološki pregled vseh važnejših dogodkov ter imensko kazalo za Skubičevo razpravo, ne pa za Lesarjeve dodatke, kar bi bilo tudi potrebno in nujno.

Takšna je ta Skubičeva Ribniška zgodovina, s katero se avtor uvršča med lokalne zgodovinarje, kakor so bili Pokorn, Koblar, Vrhovnik, zbirajoči gradivo za eventuelne take strokovne sinteze, kakor sta npr. za Kranj dr. Žontarjeva ali za Škofjo Loko dr. Blaznikova sistematsko pisani zgodovini. Ob izgubljeni župnijski kroniki ima zdaj ta knjiga še večji pomen; še večjega pa bi imela, če bi prevedeno gradivo bilo dodano tudi v izvirniku v opombah.

Verjetno bodo poznejši odkrili v delu kakšne napake pri prepisih ali citiranju, kajti čudno bi bilo, če se pri tolikokratnemu prepisovanju originala in pri sestavljanju dopolnil v zdomstvu, večkrat oprtem samo na spomin, ne bi zagrešila kakšna pomanjkljivost. Npr. da je bil dr. J. Šilc „duhovnik", kar ni bil, ali dr. Andrej Prijatelj, profesor v št. Vidu, ki je bil Ivan itd. Pa vsega tega ne moremo ugotavljati v zdomstvu.

Tu moramo samo poudariti, da je izid take knjige in s tolikimi podobnimi v zdomstvu gotovo dogodek, ki ga vsaka emigracija ne zmore, in more biti v čast vsej emigraciji, ribniškim mecenom pa še posebej. In seveda tudi — kupcem. Cena 2.500 novih pesov.

td

DRUŠTVENI OGLASNIK

Zedinjena Slovenija pripravlja **otroško kolonijo** v kardobskih planinah pri dr. Hanželiču. Odhod bo 26. decembra, vrnejo se 11. januarja 1977. Celotni stroški kolonije so 8.000.— novih pesov. Otroci članov imajo prednost do vključno 30. novembra.

Zedinjena Slovenija že petnajsto leto organizira otroško počitniško kolonijo v kordobskih gorah. Vsi vemo, kako velikega pomena za slovensko skupnost so prav počitnice otrok v popolnoma slovenskem okolju, ob slovenski pesmi in besedi. Gotovo je kolonija veliko pripomogla k povezavi naših otrok in k navdušenju za vse slovensko.

Da ne bi bil nihče prikrajšan, posebno ne tisti, ki jim materialna sredstva ne dopuščajo, da bi se teh počitnic udeležil, je odbor ZS organiziral poseben **počitniški sklad**. Zato se obračamo na vse, ki so dobre volje, da bi nam pomagali pri uresničenju tega načrta. Darove sprejema društvena pisarna.

V SLOVENSKEM DOMU
V SAN MARTINU

za člane in prijatelje doma

večerja

ob sklepu poslovnega leta

v soboto, 13. novembra ob 20. uri

Nabavite si nakaznice
pri odbornikih

Seja upravnega sveta Zedinjena Slovenije bo 12. novembra ob 20. uri v Slovenski hiši.

IZLET V BARILOČE ZA $ 12.900.—

(8 dni, prevoz z avtobusom, hotel z zajtrkom in izleti v okolico)

Agencija EMONA

Tucumán 1561, 7. nadstr., št. 50
T. E. 46-9440; od 9—12 in 15—19

Ob sobotah zaprto.

JAVNI NOTAR

FRANCISCO RAUL CASCANTE

Escribano Público

Cangallo 1642 Buenos Aires
Pta. baja, oric. z

T. E. 35-8827

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Miloš Stare
Redacción y Administración:
Ramón L. Falcón 4158
1407 Buenos Aires
Argentina
T. E. 69-9503
Uredniški odbor:
Miloš Stare, Pavel Fajdiga,
dr. Tine Debeljak, Slavimir Batagelj
in Tone Mizerit

Correo Argentino Central (B | FRANQUEO PAGADO Concesión Nº 5775 | TARIFA REDUCIDA Concesión Nº 382...

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual Nº 1.311.428

Naročnina Svobodne Slovenije za l. 1976 za Argentino: $ 1.700.— (170.000), pri pošiljanju po pošti $ 1.800.— (180.000); ZDA in Kanada pri pošiljanju z avionsko pošto 20 USA dol.; obmejne države Argentine 12 USA dol.; Avstralija 25 USA dol.; Evropa 23 USA dol., ZDA in Kanada za pošiljanje z navadno pošto 15 USA dol.; Evropa 17 USA dol. Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, 1101 Buenos Aires, T. E. 33-7213.

Slovensko Zavetišče dr. Gregorija Rožmana

sporoča vsem, ki imajo namen priti vanj, da je za celotno oskrbo preskrbljeno. Zato prosimo za ponovno prijavo najkasneje do 31. decembra 1976. Na poznejše prošnje se bomo ozirali samo v primeru, če prosilec živi izven območja Velikega Buenos Airesa.

Prijave: Asilo Esloveno, Martín Fierro 4262, Barrio Peluffo, San Justo.

Prof. dr. JUAN JESUS BLASNIK

specialist za ortopedijo in travmatologijo

Marcelo T. de Alvear 1241, pta. baja
Capital Federal
Tel. 41-1413

Ordinira v torek, četrtek in soboto od 17. do 20. Zahtevati določitev ure na privatni telefon 628-4188.

ZVEZA SLOVENSKIH MATER IN ŽENA

nudi vsem rojakom

Božične kartice

Nabavite si jih lahko pri odbornicah Zveze in v Dušnopastirski pisarni.

DRUŠTVO SLOVENSKI DOM
V CARAPACHAYU

ima v **soboto, 13. t. m., ob 20. uri** redni letni občni zbor.

Vabljeni člani in prijatelji

V nedeljo, 7. novembra, na Pristavi

24. mladiński dan

- ki ga organizirata zvezna odbora SDO in SFZ

SPORED:

— ob 8.00: tekmovanja v odbojki
— ob 11.30: skupna sv. maša, nato kosilo
— ob 16.00: kulturno-družabni program: Sodeluje mladina iz Carapachaya, Castelarja, Ramos Mejije, San Justa, San Martina in Slovenske vasi.

Starši, mladci in prijatelji mladine: lepo vabljeni!

„PESEM NAŠA SRCA DVIGAJ."

VOKALNA SKUPINA „KARANTANIJA"

JUBILEJNI KONCERT

DVORANA SLOVENSKE HIŠE — V SOBOTO, 20. NOVEMBRA, OB 21

NEDELJA 14. NOVEMBRA 1976

SLOVENSKI DOM BERAZATEGUI

11. Obletnico blagoslovitve bomo proslavili s celodnevno prireditvijo.

Ob 11.30 dviganje zastave in pozdrav gostov
Sledi sv. maša, ki jo bo daroval delegat msgr. Anton Orehar.
Po maši bo pripravljeno bogato kosilo ob dobri kapljici in prijetni družbi

Popoldanski spored bomo pričeli ob 15 uri.
Slavnostni govornik bo g. Rudolf Smersu
Nastopi tudi folklorna skupina iz Slomškovega doma.

Igra ansambel "TRIGLAV"

Toplo vabimo vse rojake, posebno družine in mladino. Storili bomo vse, da vam bo lepo in domače pri nas.

Odbor

Naslov: Calle 1 y 34 (iz postaje kolektiv 300 B).

NOVEMBER!

PRAZNOVANJE 25-LETNICE ROŽMANOVEGA ZAVODA

6. novembra ob 20.30 v Slovenski hiši z igro

DESETI BRAT

v izvedbi bivših gojencev in v režiji Janeza Krištofa

28. novembra: Celodnevna prireditev v Rožmanovem zavodu

Vsi Slovenci prav prsrčno vabljeni! VSTOPNICE PO $ 300, $ 200 in $ 150

GALLUS
13. XI. 1976
OB 21. URI

KONCERT

Nastopijo mladinski, dekliški, moški in mešani zbor

Vstopnice po $ 300 in $ 200 v predprodaji v Dušnopastirski pisarni in pri članih zbora.

V soboto, 13. novembra, eno uro pred koncertom v blagajni pred dvorano

LUKY

RUTA 205 FTE. ESTACION
TEL. 295-1197 — **EZEIZA**

AVDA. 25 de MAYO 136 — **C. SPEGAZZINI**

ALMAFUERTE 3230
a 1 cuadra Municipalidad — **SAN JUSTO**

AVDA. PAVON/H. YRIGOYEN 8854/62
TEL. 243-2291/3058 (Entre Boedo y Sáenz) — **LOMAS DE ZAMORA**

Opozarjamo, da imamo v Lomas de Zamora, v našem novem velikem lokalu, vedno na razpolago najfinejše pohištvo.

Počitniški dom v Cordobi

Bo odprt za Slovence od 12. januarja do 28. februarja.. Kdor si želi odpočiti se v gorskem zraku, naj sporoči čim preje dan prihoda in vrnitve na naslov Dr. Hanželič, Champagnat 55, 6700 Luján, Bs. As.

Ludvik Puš

NA DOLGO POT

(84)

Od najmlajšega rodu, ki hodi še v ljudsko šolo v Hopfgarten, so najstarejšega, ki je ravnokar dokončal osnovno šolanje, poslali v škofijski zavod sv. Hieronima v Salzburg, da bi tam učenje nadaljeval v srednjih šolah in se pripravil za mašnika, kakor je vsa družina želela in sklenila. Kaj večjega si pri Manzlu niso mogli želeti in so že takrat ob samem začetku višjega šolanja s ponosom pričakovali dneva, ko bo zapel novo mašo v krasni in ponosni farni cerkvi.

Manzlova „Mutter", kakor so jo vsi klicali, je rodila vsega 17 otrok; trinajst je bilo živih, štirje so umrli v detinskih in otroških letih. Težko je bilo verjeti, da je ta ženska mati 17 otrok, tako se je gibko in urno sukala po kuhinji in okrog hiše in je bila za svojo starost še vedno prikupne zunanjosti.

Kmalu po naselitvi sva se bila nekega dne z ženo odpravila na sprehod k cerkvici Elsbethen, ležeči nekoliko vstran od skupine hiš z enakim imenom, na nekoliko dvignjeni ravnici tik pod strmim gozdnatim hribom, da jo je lepo videti z glavne ceste. Že na drugem mestu sem jo bil vzel v misel. Vreme je bilo sončno a v tistem času hladno, zatorej je njena prisojna lega z vabljivo klopico prijala tako, da sva se kar dolgo pomudila tamkaj. Nazaj grede pa naju je pot pripeljala naravnost na dvorišče velike kmetije, ki je seveda tačas še nisva poznala in ne vedela za njeno ime. Tam sta imela opraviti s popravilom voza gospodar in njegov sin, ki sta prenehala z delom, ko sta naju zapazila in že priletni mož nama je prišel naproti, rekoč:

„Dober dan vama želim! Ali niste vi naš novi organist, ali kakor vas naši otroci kličejo ‚der Pfarrdoktor', ki ga je župnik dobil semkaj od škofije v Salzburgu?" Obrnil se je proti meni in me prijazno in dobrohotno motril. „Slišal sem, da sta vidva begunca pred komunizmom. Vsi begunci so reveži, ker so morali neprostovoljno zapustiti domači kraj in se podati na tuje. Toda vsi begunci seveda niso enaki reveži! Tista madžarska oficirska družina, stanujoča v župnišču in vam dobro znana, je prišla semkaj s skupino madžarskih beguncev in pripeljala z vlakom seboj polne vagone ne samo živil in oblačil, ampak cele zaboje vseh mogočih dragocenih stvari, velike kose pohištva in celo preproge in drug luksuz. Videli smo, kako so zapeljali vagone na stranski tir, potem pa jih praznili in robo vozili v občinsko nakazana stanovanja."

Sunkoma se je obrnil vstran in krepko pljunil, kakor iz protesta zoper begunce, ki po pravici niso begunci po njegovem pojmovanju.

„Vi ste drugačen begunec, resničen begunec, ki ni mogel vzeti seboj ničesar razen nekaj obleke in perila. Gospod župnik mi je to povedal, ko sem se oni dan mudil pri njem zaradi nekih cerkvenih poslov. Sem namreč cerkveni ključar. Saj res, moram se predstaviti: pišem se Manzl, sem gospodar na tej kmetiji, oče te družine. Veseli me, da smo se spoznali in vaju povabim v hišo, da vaju spozna tudi gospodinja."

Stopili smo v zelo prostorno kuhinjo, ki je z obsežno mizo služila tudi za obednico in tam našli zastavno manzlovo „Mutter". Z njo sva imela največ opraviti pozneje pri svojih obiskih, navadno po enkrat na teden, zaradi mleka. Omenil sem že o racioniranju živil, ki je bilo tačas še v polni veljavi. Vsa glavna hranila so bila na karte, a kar se je nanje dobilo, je bilo mnogo premalo, da bi si mogel človek ohranjati svoje telesne moči in varovati zdravje. Zlasti trda je predla za mleko, kar smo že v Ljubljani med vojno zelo občutili. Tirolska je živinorejska dežela, pa se je celo mleko le težko dobilo.

Tako se je začelo poznanstvo, ki se je po dolgih mesecih razvilo v nekaj več, če ne kar v prijateljstvo, a v prijateljstvo posebne vrste, ki je lastno tirolskemu kmetu. Da je bil vnanji izraz tega prijateljstva kaka zelenka mleka na teden, dokazuje, da je res bilo posebne sorte. A cenila sva ga zlasti zato, ker ni bilo nikoli zapaziti ali občutiti najmanjše nacionalne nestrpnosti ali averzije, dasiravno so bili pri Manzlu vsi zavedni Tirolci, midva pa Slovenca in zato, ker smo gledali na življenje in svet vsi z iste perspektive in merili ideološka in politična gibanja z enakimi merili.

Pri obiskih Manzlove domačije in družine so se mi bolj in bolj odkrivale karakteristične poteze tirolskega kmečkega človeka. Prav tako kot naš slovenski, in kot vsak pravi kmet kjerkoli, je zakopan do grla v zemljo in svoj grunt, ki mu pomeni začetek in konec na tem svetu. Trudi in peha se od zore do mraka za obstanek in napredek, pa naj bo domačija velika ali majhna. Manzlova je bila zadosti velika, da je pri tedanjem zastarelem in starokopitnem obdelovanju zemlje in vzrejanju živine in prašičev zahtevala trdega dela od slehernega člana družine.

Zelo se mi je čudno zdelo pri takih razmerah, da je hitlerjanski duh okužil žal tudi marsikateri kmečki dom prej vernih tirolskih ljudi. Ne tako pri Manzlu! Ostali so zvesti veri in Cerkvi, pri kateri so bili krščeni in so s tem bili svetel zgled premnogim zapeljanim. Bila je to res globoko verna družina in so to vedno tudi javno pokazali.

Ko sva nekoč z Minko prišla spet naokrog že bolj proti noči, sva dobila družino ravno pri večerni molitvi. V zadregi sva bila ob pogledu na to številno družino, katere stari in mladi so klečali na golih tleh, naslonjeni na kak stol ali klop: bilo je res nekaj izrednega. Oče je molil naprej, v rokah molek s precej debelimi jagodami, vsi drugi so molili za njim. Razume se, da ni kazalo drugega, kot da še midva poklekneva in se pridruživa v molitvi domačim. Moram pa povedati, da se nama je zdela ta pobožnost izredno dolga, ker so rožnemu vencu sledili očenaši še za vse mogoče potrebe in temu in onemu svetniku na čast.

Po vrnitvi v farovž sva se smejala, češ da sva si tisto steklenico mleka to pot res zaslužila, saj so bila tla pod najinimi koleni presneto trda. Še pozneje na to nisva pozabila, in kadar je že v tej deželi prek morja kak duhovnik na koncu pobožnosti vse mogoče molitve vključil, sva ga primerjala s starim Manzlovim očetom, pa sva vedno našla, da je bil v primeri z njim kratek.

(Bo še)